
MEĐUNARODNA TRGOVINA

LEKCIJA 2

ISTORIJAT MEĐUNARODNE RAZMENE

Prof. dr Marko Malović
profmarkomalovic@gmail.com

Preliminarije iznuđene vanrednim stanjem

-Gradivo sa prošlih časova (učesće blokova zemalja u svetskoj trgovini, gravitacioni model itd.) iz Krugman-Obstfeld Gl. 2

-Nadalje ću skretati pažnju na izvore u samim prezentacijama

-Slajdovi upućuju na literaturu i daju sam kostur predavanja, *ergo* nisu zamena za literaturu iz koje valja spremati ispit

Već danas svetska privreda i međunarodna trgovina izgledaju mnogo gore nego što sam vam na prvom predavanju opisao - većina zemalja sveta skliznula u autarkičnu postavku, spoljna trgovina svedena na minimum

Istorijat razvoja međunarodne trgovine

- Začetak međunarodne (svetske) trgovine tako da uključuje bezmalo ceo atlas tek osnivanjem filipinske prestonice Manile 1571., koja je kao bitan beočug plovnih puteva prvi put direktno povezala Evropu, Aziju, Afriku i obe Amerike. Bilo je naravno međunarodne trgovine i u antičko doba i tokom srednjeg veka, ali je bila manjeg obima ili dosezala samo do tada poznate granice sveta.
 - Trgovina između udaljenih zemalja isprva sadržavala samo robu visoke vrednosti u odnosu na težinu i gabarit: začini, svila, plemeniti metali i nažalost robovi.
 - U XV i XVI stoleću Evropa iz J. Amerike eksploatisala srebro, dovozila šećer, duvan, kukuruz i njime plaćala svilu, pamuk, čaj, pamuk i začine sa Istoka.
 - U XVI i XVII veku Japan i Kina bivaju prepoznati u Evropi i Americi kao važni spoljnotrgovinski partneri, portugalski i holandski moreplovci posreduju između Kine i Japana i grdno se time bogate...
-

Težište se pomera na sever a industrijska revolucija donosi definitivnan preokret

- U XVII veku dolazi do vidnog preusmeravanja ekonomske aktivnosti iz mediteranskih luka (Kipar, Grčka, Italija) na Atlantik i severozapadnu Evropu: Antwerpen, Amsterdam, Sevilja, Lisabon, Dover (London) postaju orijaški trgovinski centri u priobalju.
- Krajem XVII veka Španija i Portugalija gube što vojni što privredni primat u odnosu na tehnološki naorednije severne evropske zemlje
- Ko ima jaču mornaricu, suverenije vlada i proizvodnjom kod kuće i resursima iz kolonija
- XVIII vek i industrijska revolucija ustoličava Britaniju kao svetsku ekonomsku silu br. 1!

Industrijska revolucija

- Predilice, proizvodne trake (masovnija industrijska proizvodnja), parne mašine (železnica, parobrod), ulazak u zonu rastućih prihoda i ekonomičnosti obima kada su u pitanju troškovi
 - Masovna proizvodnja nadilazi autarkične potrebe i dinamizira međunarodnu trgovinu, učešće poljoprivrede opada
 - Tehnički progres čini da se menja struktura GDP, pravci, sadržaj i obim spoljne trgovine kao i to da neka domaća (non-tradables) dobra preko noći postaju međunarodno utrživa (tradables)!
-

Kolebanja i stagnacije

- Krajem XVIII stoleća počinje rat između Britanije i Francuske, koji zadugo ostavlja teške posledice po svetsku trgovinu.
 - Ratovi minimiziraju spoljnu trgovinu i menjaju strukturu proizvodnje, vojna savežništva postaju i trgovinske oaze: cveta uvozno-supstitutivna proizvodnja, trgovinski protekcionizam i natprosečan rast vojne industrije
 - Do 1860. samo male evropske zemlje sprovode liberalne trgovinske režime, a od 1860. mirovni sporazum između Francuske i V. Britanije trgovinski ujedinjuje Evropu (ukinuta kvantitativna ograničenja, spuštene carine i formulisana preteča klauzule najpovlašćenije nacije MFN koju ćemo razmotriti na kraju kursa u okviru priče o WTO)
 - U XIX veku opet tehnološka otkrića daju impuls trgovinskoj liberalizaciji (prvi aeroplani, moderniji i brži brodovi itd.) Trgovina obara cene poljoprivrednih proizvoda, pa ostaci aristokratije po evropskim parlamentima koče i unazađuju trgovinsku liberalizaciju.
-

Nota Bene

-Čak i kada je u interesu nacije u celini, neke društvene grupe opiraće se spoljotrgovinskoj liberalizaciji ako ona kvari njihove pozicije (topi njihove rente)

-Prvi svetski rat ponovo okiva svetsku privredu i vraća je u režim ratnih privreda, ratna razaranja i protekcionizam unazađuju međunarodnu trgovinu, finansijski i ljudski kapital beži iz Evrope u UK i dalje u SAD

Između dva rata

- Vlade većine zemalja sporo i nevoljko spuštaju visoke carinske zidove podignute za vreme rata, taman kada su nacionalne privrede dovoljno oporavljene za osetnu trgovinsku liberalizaciju, izbija Velika svetska kriza 1929-1935
 - Britanija prestaje da bude svetska i privredna sila br. 1 i na to mesto dolaze SAD, da bi na njemu ostale do danas
 - A potom i Drugi svetski rat 1939-1945 zadugo zacementirao intelektualnu i finansijsku dominaciju Amerike nad Evropom i ostatkom sveta
-

Posleratni period

- Potkraj Drugog svetskog rata, Saveznici a najpre SAD i Britanija čine napore za ustrojstvo novog međunarodnog ekonomskog poretka koje će potvrditi njihovu pobedu na bojnem polju pa 1944. godine stvaraju IMF i IBRD (danas WB), na kojima počiva međunarodni stabilizacioni i razvojni teret.
 - Slično tome, posle rata međunarodna zajednica želi da formira i ITO, međutim sticajem političkih okolnosti (Ameri nisu ratifikovali Havansku povelju) pokušaj propada a umesto ITO misli se krajnje privremeno nastaje GATT
 - Međunardna trgovina u drugoj polovini XX veka izuzetno se eksplozivno razvija, o čemu pripoveda lekcija 3...
-

Kraj epizode :-)

Pitanja? Na email molim...
Literatura: Kovačević, Gl.1 i
Pelević-Malović-Vučković, Gl.16
